



Opracowanie przygotowane w ramach projektu:
OBYWATELU MASZ PRAWO!

Tytuł opracowania:

*Mediator jako zawód zaufania publicznego
(ekspertyza specjalistyczna)*

Autor opracowania:

Dr Marta Goluch



Zaufanie jest niepowetowaną wartością i niezbędnym spoiwem na płaszczyźnie społecznej. *Zaufanie* jest fundamentem interakcji międzyludzkich, jest cennym i wartościowym zasobem umiejscowionym w stosunkach organizacyjnych i społecznych¹. Zaufanie jest również wyrazem przekonania w zakresie właściwych motywów postępowania innych osób i prawidłowości wykonania powierzonych zadań.

W nurcie postrzegania zaufania jako mechanizmu opartego na założeniu, że innych członków danej społeczności cechuje uczciwe i kooperatywne zachowanie oparte na wyznawanych normach², ustawodawca stworzył listę zawodów, które posiadają istotne znaczenie społeczne, szczególnie charakter z punktu widzenia zadań publicznych. Jednocześnie wymagają wykazania przez pozostałych członków społeczności zaufania do osób, które wybrały daną profesję, w oparciu o sam fakt wykonywania przez nie określonego zawodu oraz wiary, że postępowanie przedstawicieli danego zawodu jest wyrazem troski o realizację interesu publicznego.

Jednocześnie są to zawody, których wykonywanie wymaga odpowiednio wysokich kwalifikacji i umiejętności, nie tylko zawodowych, ale także moralnych i etycznych³. Pojęcie *zawodu zaufania publicznego* po raz pierwszy zostało użyte w art. 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Lista *zawodów zaufania publicznego* jest ograniczona kryteriami wskazanymi w Konstytucji RP. Aktualnie w polskim porządku prawnym poprzez powołanie samorządów zawodowych wyłonione zostało 20 zawodów zaufania publicznego (adwokat i aplikant adwokacki, radca prawny i aplikant radcowski, inżynier budownictwa, urbanista, lekarz, kurator sądowy, diagnosta laboratoryjny, lekarz dentysta, lekarz weterynarii, komornik, rzecznik patentowy, pielęgniarka, farmaceuta, położna, biegły rewident, psycholog, fizjoterapeuta, architekt, doradca podatkowy, notariusz).

Na przestrzeni lat, na tle zmian społecznych, demograficznych, politycznych i kulturowych dużego znaczenia społecznego nabrała instytucja mediacji, jako alternatywa dla tradycyjnego procesu metoda rozwiązywania sporów, stanowiąca szybszą, bardziej ekonomiczną i przyjazną ścieżkę. Mediacja, szczególnie ta przedprocesowa, stała się bardziej powszechna, jest coraz częściej wykorzystywana

¹ M.J. Weber, M. Deepak, K. Murningham. *Normal acts of irrational trust: motivated attributions and the trust development process*. "Research in Organizational Behavior", 2005, nr 2(26).

² F. Fukuyama, *Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu*. Warszawa, 1997, Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 20, 38.

³ M. Pawłowska, *Zawody zaufania publicznego na rynku pracy*. W: *Rynek pracy wobec wyzwań przyszłości Ewolucja i współczesne uwarunkowania*. Akademia Białska im. Jana Pawła II; 2022. s. 198–212.



w sprawach rodzinnych, gospodarczych, karnych, ale największą popularność zyskała na gruncie cywilnym.

Elementem mediacji, bez którego niemożliwa byłaby realizacja tej metody ADR, jest mediator. Jego zadaniem jest zagwarantowanie właściwego przebiegu mediacji, co oznacza, że musi stworzyć dla stron sporu bezpieczną i rzeczową przestrzeń rozmowy o konflikcie. Odpowiada on za zrównoważony przebieg postępowania oraz zapobiega nadmiernej eskalacji konfliktu. Jego rola polega na wsparciu stron w podjęciu konstruktywnej dyskusji, dialogu zmierzającego do osiągnięcia stanu porozumienia, wyrażającego się w zawartej ugodzie. Tym samym na jego barkach spoczywa odpowiedzialność za przebieg, a pośrednio również za rezultat mediacji. Z tego względu mediator, by służyć należycie instytucji mediacji i jej celom, musi być profesjonalny, wyróżniać się odpowiednim poziomem i rodzajem wiedzy i umiejętności. Musi też reprezentować odpowiednie wartości moralne i etyczne, wyrażające się w jego postawie. Ponadto wymaga się od mediatora znajomości odpowiednich technik prowadzenia mediacji. Mediator w trakcie mediacji winien zachować neutralność oraz bezstronność. Obowiązany jest również utrzymać w tajemnicy wszelkie informacje udzielone przez strony.

Wprowadzenie instytucji mediacji do kodeksu postępowania cywilnego w 2005 r. wiązało się z konkretnymi działaniami zmierzającymi do ukonstytuowania korpusu mediatorów. Minister Sprawiedliwości dnia 1 sierpnia 2005 r. wydał zarządzenie nr 55/08/DNWO w sprawie powołania Społecznej Rady ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości. Rada ta, w myśl § 3 pkt 2 i 4 ówczesnie obowiązującego zarządzenia miała m.in. opracować standardy postępowania mediatora i prowadzenia mediacji oraz sformułować kodeks etyki osób prowadzących tego typu postępowania. Na wskazanej podstawie, uchwałą z 26 czerwca 2006 r. Rada uchwaliła Standardy prowadzenia mediacji i postępowania mediatora.

Pomimo tak istotnego znaczenia zawodu mediatora w aspekcie interesu publicznego, którego wykonywanie do złudzenia przypomina wykonywanie zawodów zaufania publicznego, ustawodawca nie zdecydował się jednak wówczas na ustanowienie samorządu zawodowego mediatorów, w związku z czym nie wydano również delegacji ustawowej dla organu takiego samorządu do uchwalenia zasad etyki zawodowej mediatorów.

Dane zagadnienia jedynie pośrednio regulowało zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. w sprawie powołania Społecznej Rady do spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania



Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości⁴ i owoc jej pracy, jakim jest Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich. Niektóre centa mediacyjne zrzeszające mediatorów posiłkują się tworzonymi przez siebie kodeksami etyki mediatorów, min. Kodeksem Etyki Mediatora Polskiego Centrum Mediacji, Kodeks Etyki Arbitra (Mediatora) Krajowego Sądu Arbitrażowego w Warszawie, Zasady Etyki Arbitrów i Mediatorów Sądu Polubownego przy Komisji Nadzoru Finansowego.

Niewątpliwym jest, iż obecny zakres działań mediatorów jest jeszcze szerszy niż w momencie wprowadzenia instytucji mediacji do gałęzi prawa cywilnego (2005 r.) i nie sprowadza się jedynie do kwestii prawnych, dlatego określenie standardów etycznych do wykonywania zawodu mediatora i to uniwersalnych – a nie tworzonych przez poszczególne grupy mediatorów – jest niezwykle pożądane. Ustawodawca do dziś nie uregulował w pełni zawodu mediatora, a obowiązujące przepisy nie nakładają na mediatorów obowiązku posiadania precyzyjnie określonych kwalifikacji czy predyspozycji⁵.

Ogromne znaczenie roli mediatora w ujęciu społecznym i stale rosnące zainteresowanie instytucją mediacji powinno być przyczynkiem do ponownego rozważenia uczynienia tej profesji zawodem zaufania publicznego. Konkretnie określone wymogi dla roli mediatora pozwoliłyby na konstrukcje systemów kwalifikacyjno-selekcyjnych - oraz adekwatne przygotowywanie kandydatów do pełnienia tej roli (m.in. poprzez tworzenie odpowiednich systemów kształcenia)⁶. Wzrost kompetencji mediatorów znajduje przełożenie na jakość prowadzonych postępowań mediacyjnych oraz zawieranych ugód, co z kolei sprzyja popularyzacji tej instytucji i ostatecznie mogłoby doprowadzić do uczynienia mediacji nierozzerwalnym elementem polskiej kultury prawnej.

⁴ Dz.Urz.MS.2019.140

⁵ Por. M. Milani, *Mediator - zawód przyszłości*, „PPlus” 2017, nr 1, s. 22–24. oraz M. Wojciechowicz, *Status prawny zawodu mediatora sądowego w sprawach cywilnych i rodzinnych*, „ADR Arbitraż i Mediacja” 2021, nr 2, s. 59.

⁶ A. Cybulko, *Mediacja cywilna i rola mediatora w ujęciu psychologii społecznej*, Rozprawa doktorska, Warszawa 2018, s. 14.



Bibliografia

1. Cybulko, A, *Mediacja cywilna i rola mediatora w ujęciu psychologii społecznej*, Rozprawa doktorska, Warszawa 2018.
2. Fukuyama, F. *Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 1997.
3. Milani, M. *Mediator - zawód przyszłości*, „Pesonel Plus” 2017, nr 1.
4. Pawłowska, M., *Zawody zaufania publicznego na rynku pracy. W: Rynek pracy wobec wyzwań przyszłości Ewolucja i współczesne uwarunkowania*. Akademia Bialska im. Jana Pawła II, Biała Podlaska, 2022.
5. Weber, M.J., Deepak, M., Murningham, K. *Normal acts of irrational trust: motivated attributions and the trust development process*. “Research in Organizational Behavior”, 2005, nr 2 (26).
6. Wojciechowicz, W. *Status prawny zawodu mediatora sądowego w sprawach cywilnych i rodzinnych*, „ADR Arbitraż i Mediacja” 2021, nr 2.
7. Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. w sprawie powołania Społecznej Rady do spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości. Dzienniki resortowe (Dz.Urz.MS.2019.140) .